

Bitterhetens klagan

Bitterhetens klagan

kammarspel i fyra tablåer av

Christian Lanciai

(juli 1990)

Personerna:

Tsar Ivan IV, kallad Den Förskräcklige

Anastasia Romanova, hans första fru

Metropoliten Sylvester

Furst Adasjev

Furst Kurbskij

Gustav, Erik XIV:s son

Ivan, tsarens son

en munk

en budbärare

en metropolit

präster, munkar, bojarer och opritjniker (tsarens hemliga polis)

handlingen äger rum i Ryssland under den senare delen av tsar Ivan den förskräckliges regering (1560-1584).

Författarens förord.

Ivan den förskräcklige är en av dessa historiska figurer om vilka man egentligen endast bör säga en sak: ju mindre sagt om honom, desto bättre. Emellertid är dramatiken omkring hans gestalt oemotståndlig för en dramatiker, som inte kan komma förbi honom med mindre än någon form av behandling. Jag har försökt komma ifrån uppgiften med att ge honom en så kort form som möjligt, som dock i alla fall hinner belysa något av hans gränslösa komplexitet. I stort sett led han av alla tänkbara sinnessjukdomar på samma gång: storhetsvansinne, paranoia, schizofreni, syfilis, och framför allt var han psykopat. Försök göra en sådan människa rättvisa inom en dramatisk form!

I min dramatisering är det viktigt att de två avgörande metamorfoserna i hans personlighetsutveckling betonas. Den första inträder när Anastasia dör: från att ha varit en duglig och upplyst furste blir han därefter ett omänskligt vilddjur som är galet av sorg och bara har ett begär kvar i livet: att hämnas på hela mänskligheten. Den andra krisen är mordet på sonen Ivan med dess följdenliga "Vad har jag gjort"-ruese genom vilken den gamle rucklaren Ivan personlighetsmässigt försvinner som i en evig avgrund av förtvivlan.

Där emellan har vi den storslagna klostescenen, som av Eisenstein utformades så underbart på film. Här är den mera naken utan något förhärlikande av Ivans maktfullkomlighet. Om mitt kammerspel om Ivan någonsin sätts upp bör särskild vikt fästas vid scenografin: hela den makalöst tunga och pampiga Kreml-dekoren måste vara med. Endast klostescenen bör vara så enkelt utformad som möjligt med endast helt kritvita och kala väggar. I nästan alla mina andra pjäser är en viss snabbhet i dialogen önskvärd, (idealet är förstås Laurence Oliviers snabba och respektlösa Shakespeare-diktion,) men här bör motsatsen appliceras: huvudpersonen i denna enmansteater kan i stort sett dra ut på sina monologer i det oändliga och göra det mesta möjliga av dem, så att de blir lika mäktiga som Boris Godunovs dödscen, på det att tyngden må bli dramats mest dominerande faktor. Därför är även tyngden i dekoren så viktig.

C.L. 6.9.1990.

Copyright © Christian Lanciai 1990

Bitterhetens klagan

Första tavlan. Vid Anastasias dödsbädd. (1560)

(Man ser först bara den väldiga sängen med den döende unga vackra tsarevnan och den alltjämt unge och stilige Ivan.)

Ivan Ack, min välsignade duva, hur kan du väl ligga så där i hopplösaste vanmakt, så svag som en vissnande blomma, du mitt enda hjärta och liv?
Anastasia Du min älskade man, jag är trött på att leva. Jag vill blott bli fri.
Ivan Var då ditt liv med mig så förskräckligt olidligt? Gav jag icke dig all min kärlek och härlighet? Fick du ej hela min ungdom och den bästa delen av mitt olycksaliga liv, som med dig nu förlorar det enda det ägde av värde och glädje och ljus?
Anastasia (fattar hans hand) Kära vän, dessa tretton år gav faktiskt mig även stunder av lycka.
Ivan Blott stunder? Var icke vårt liv då allenast ett oändligt rus av den ljuvaste salighet?
Anastasia Kanske för dig, men din intensitet blev för mycket för mig. Kära Ivan, jag orkar ej längre. Du lever för hårt.
Ivan Skall mitt liv då bli natt nu för evigt när dess enda möjliga ljus går och sviker mig och slocknar ut som min stjärnhimmels sista förbrinnande stjärna?
Anastasia Du var alltid för överkänslig.
Ivan Jag danades sådan av mina förskräckliga släktingar och framför allt av min gräsliga moder!
Anastasia Jag blev dig en moder i stället.
Ivan En högst välbehaglig och god sådan. Tack vare dig skall det ljuvliga släktnamnet Romanov genljuda genom den ryska historien för odödlig framtid som dess mest välsignade och mest välgörande kraft.
Anastasia (ler) Jag rår ej för mitt namn.

Ivan Genom dig skall för evigt ditt namn och din släkt dock förbli Rysslands allra mest heliga och mest välsignade.

Anastasia Framtiden blir som den blir. Du är ansvarig blott för din samtid.

Ivan Men även för framtiden, ty jag är mannen som skapade Ryssland.

Anastasia Nej, Ivan, vårt Ryssland är evigt. Du har blott besekrat tatarerna, tagit Kazan, banat vägen till Krim och befäst Astrakhan, men om du icke gjort det så hade en annan i ditt ställe gjort det.

Ivan Du var all min styrka. Din kärlek allenast gav mig och vårt land alla de underbara bestående segrarna.

Anastasia Kanske. Men din energi har förbrukat mig.

Ivan Vi har blott börjat, min älskade! Du får ej lämna mig nu, Anastasia, när vi behöver dig som allra mest! Vi har just nått vår livslyckas höjdpunkt! Tatarerna härjar ej någonsin mera i Ryssland! Då får du ej slockna och lämna mig!

Anastasia Du tog min frihet ifrån mig. Nu måste jag få den tillbaka.

Ivan Min vän, jag förbjuder dig! Stanna hos mig! Jag behöver dig! Vem ska regera i Ryssland om du sviker mig? Hur kan jag väl regera om du icke längre regerar mig? Utan dig måste mitt liv bli en mardröm av kaos och fruktan!

Anastasia Min vän, din förfärliga känslsamhet måste alltid tyvärr gå till överdrift och på bekostnad av de mänskors liv som står närmast dig. Jag är den första. Tag varning av mig, och låt ej fler bli offer för din känslomässiga omåttlighet.

Ivan Anastasia, du får icke lämna mig efter en sådan predikan!

Anastasia Jag kan icke hjälpa dig längre. Du har själv gjort dig till en fullständigt enväldig härskare. Det kan du framdeles skylla dig själv för allenast. (*dör*)

Ivan Min drottning! Min duva! Min älskade hustru! Mitt liv! Du den härligaste av vår världs kejsarinnor! Du får icke överge mig!

(sjunker ner och gråter bittert. Sorgekören sätter i gång: de omgivande bojarerna synes få liv och börja diskutera med varandra, alla blir medvetna om att tsarevnan har dött, en prästerlig procession sätter i gång med svängande rökelsekar och mässande böner, med mera; prästerna vågar först närma sig det nyblivna liket i sina skrudar med sina böner och sin rökelse, etc.)

Ivan (reser sig) Och kan ni alla stå där och bara se på? Är ej detta den stund som ni väntat på? Hur många år har ni icke blott ägnat er åt att förgifta mitt liv med min hustru? Så skåda ert verk, era gamar! Nu äntligen har ni nått fram till ert mål! Ni har äntligen lyckats! Min hustru är död! Ni har äntligen sluppit er hatade bittert förföljda tsarevna! (*går omkring bland bojarerna*) Hur bar ni er åt? Var det ren arsenik? Var det gift som ej märks, som ej syns och som ingen kan spåra? Jag skall tala om vad det var för er alla! Det var alla era småaktiga synder! Det var all er missunnsamhet, all er avund och allt ert maskerade hat, som ni gömmer bakom era masker av lismande smicker och hycklande fjäsk och all falskhet i världen, som är allt vad era förbannade själar består av! Ni kunde ej uthärda att se er härskare lycklig! Ni måste till varje pris sätta en gräns för min lycka! Ni kunde ej tåla att makt kunde lyckligt förenas med kärlek! Så skåden då alla det härliga slutresultatet av era intriger! Här ligger hon stendöd, förintad av era illvilliga tankar, ihjälskändad av er förkättrade ondskas, tillintetgjord av all er skändlighet! Ve er, förbannade människor! Förbannelse över er alla!

(faller hysteriskt i gråt igen)

(bojarerna har blivit förskräckta av hans utfall, och deras diskussioner har blivit mera animerade och upprörda.)

Metropoliten Sylvester Vi deltar, o härskare, synnerligen i er sorg.

Adasjev Er sorg är hela rikets.

Ivan Förbannade hycklare! Våga ej röra mig! Tror ni då ej att jag för länge sedan totalt genomskådat er redan? Tror ni ej att jag kan se djupt in i era förbannade själar? Är ni då så dumma att ni ej kan fatta att jag vet och ser på er att just ni två har förgiftat min hustru?

Adasjev O härskare, ni vet ej själv vad ni säger!

Sylvester (till prästerna och bojarerna) Förlåt honom, ty han är omtöcknad av sin förfärliga sorg.

Ivan (till prästerna och bojarerna) Ja, förlåt dem, förlåt dessa två, ty de veta ej själva vad de åstadkommer med sina intriger!

Sylvester O härskare, ni kan ej då mena allvar med att här offentligen anklaga mig för ett oerhört brott, mig, en helig och ofelbar metropolit!

Ivan Du är bara ett kräk, din förbannade usling! Tror du ej att jag vet att du själv har önskat mig döden så länge jag levat, och att du i livet ej något så bittert beklagat som det att jag ej dog då för sju år sedan när jag fick er alla att svära min son tro och lydnad i tron att jag verkligen skulle gå hädan, och vilken ed du ensam av alla mina förtrogna dock vägrade svära!

Sylvester Jag vägrade svära er son tro och lydnad emedan jag visste att ni skulle klara er.

Ivan Listig som ormen! Ni hatar mig alla! Men blott dessa två är direkt och fullkomligt ansvariga för Anastasias död! Jag anklagar dem båda för mord och högförräderi! De har mördat sitt lands härskarinna! De har själva distribuerat det gift som berövade mig och vårt land dess okränkbara oskuld, dess heligaste mest jungfruliga blomma, dess yttersta människovärde, dess renhet och skönhet och livskraft! De nesliga mördarna måste bestraffas! För bort dem! Förvisa dem! Sätt dem i fängelse! Låt dem få ruttna ihjäl i sin egen förtvivlan och grämselse! Må de förgås av mitt hat, såsom de genom sitt hat tog livet av min kära hustru, mitt livs enda lycka! (*sjunker ner igen i bitter gråt. Vakter arresterar Sylvester och Adasjev.*)

Sylvester O härskare, ni kan ej med världslig makt överlämna en metropolit åt en sekulär lag och dess godtycke!

Ivan Metropolit, ske ert livs sista vilja! Förvisa den helige djävulen då till vårt rikes mest avlägsna kloster! Där må han förmultna i levande skick och bestraffas med omedelbar död om han vågar lämna det klosterområdet! Ers heliga falskhet får åtnjuta sitt privilegium! Avlägsna genast de asen!

(Adasjev och Sylvester förs bort.)

Jag varnar er alla! De har genom att ta min maka av daga förgiftat min själ för all framtid! Jag kan aldrig mera få frid! Hämnden skriker av törst mera vilt än vad någon mans livstid kan mätta! Min hämnd måste pågå i fem hundra år! Jag skall skrika från graven och kräva miljoner oskyldigas liv kontinuerligt långt efter att jag själv har dött och det utan att någonsin kunna bli mätt! Jag har skapat vår världs största rike, men ve alla människor för att de ej ville förunna mig att få behålla min lycka! Som straff skall vår världs största rike nu vackert få lov att förblöda i evighet! Ve mänskligheten för att den har gjort mig förtvivlad för evigt! (*sjunker för fjärde gången ihop bittert hysteriskt gråtande vid sin döda makas säng. Prästernas mässande med svängande rökelsekar fortsätter. Bojarerna skingras dock under oroliga diskussioner.*)

Andra tavlan. Klostret i Alexandrov. (1564)

munken Han får icke störas. Han har gjort sig till eremit.

Kurbskij Vi kan ej acceptera hans abdikation. Hela folket vill ha honom åter.

munken Han får icke störas. Han har blivit helig. Han lever allenast för fasta och bön.

Kurbskij Han är tvungen att komma tillbaka. Han skulle igenom sin abdikation endast störta sitt folk och sitt Ryssland i olycka.

munken Han får ej störas. Han har blivit munk, och han kommer nog aldrig att komma tillbaka till makten. Han har kompromisslöst förkastat allt världsligt.

Kurbskij Säg till honom då att allt folket ber på sina knän att han kommer tillbaka. Han kan ej förskjuta sitt folk utan vidare.

Ivan (inkommer) Folket allenast har jag aldrig haft något klagomål mot, men de usla bojarerna och de förbannade prästerna!

munken Här är han själv. Det är bäst att jag lämnar er ensamma. (*går*)

Kurbskij Ni har förändrats, o tsar.

Ivan Jag är bittrare än vad jag någonsin varit.

Kurbskij Ert rike och folk och dess säkerhet kräver er närvaro vid maktens roder i Kreml.

Ivan Endast folket kan få mig att komma tillbaka. Jag kan icke komma tillbaka dock till den regering jag lämnade.

Kurbskij Ni har full frihet att skapa en ny.

Ivan På två villkor allenast kan jag komma åter till makten.

Kurbskij De är redan infriade.

Ivan Endast två små reformer behöver jag få genomförda.

Kurbskij Er makt är mer säkrad åt er nu när ni tagit avstånd från den än vad den nånsin var när ni levde i Kreml. Ingen kan säga nej till er nu vad ni än kan begära.

Ivan Jag måste få ha en privat hemlig livvakt, en beväpnad styrka som lyder direkt under mig.

Kurbskij Det skall ingen ha något emot.

Ivan Och jag måste få rätten att själv få bestraffa med döden varenda förrädare som jag uppdragar med hjälp av min hemliga skyddskår och få konfiskera hans egendom.

Kurbskij Ingen förvägrar er den absoluta makt som ni har ärligt förtjänat igenom er ytterst förtjänstfulla och kompetenta regering.

Ivan Frambär mina villkor. Här är dokumentet. (*tar fram det.*) Jag kommer tillbaka till Kreml icke förrän bojarrådet har skrivit under med samtliga namn.

Kurbskij Jag skall komma tillbaka med varenda en signatur.

Ivan Endast så kan er tsar bliva nöjd. Annars kommer han icke tillbaka från klostret.

Kurbskij Ni skall bliva nöjd. Jag skall stå för att allt blir exakt som ni vill.

Ivan Då skall Ryssland i framtiden likaså vara tillfreds. Rid tillbaka, prins Kurbskij, och genomför ert spel i diplomatin.

Kurbskij Allt för saken att få skydda kungen!

Ivan Jag är icke en menlös kung i ett schackspel, prins Kurbskij. Jag är nu en tsar.

Kurbskij Allt för tsaren! (*knäfaller för tsaren och går.*)

Ivan Så har jag då nått mina syften. Jag kommer att tilldelas oinskränkt makt för att utbreda enväldet och min personliga status. Jag kommer att skapa ett oinskränkt Ryssland. Ej någon tsar kommer att bli lika mäktig som jag. Vi skall kolonisera Sibirien och krossa det ömkliga Polen; åt öster, åt väster, åt söder skall vi expandera så gott som i evig oändlighet, och detta storvulna Rysslands otroliga växande svulstiga makt skall med noggrannhet gömmas och hållas i säkerhet inne hos tsaren i Kreml. Ingen kejsare skall bli så mäktig som han. Och nu har jag i min hand fått vapnet till att kunna handskas med detta gränslösa imperiums oanade och obegränsade maktmöjligheter. Min skyddskår, min livvakt skall bli instrumentet med vilket jag skall kunna hämnas på all mänskligheten. Från det jag var född har man ansträngt sig för att begränsa mig, hålla mig inne och fången, förödmjuka mig och få mig att bli ynkelig och liten som de. Nu är fångburen äntligen sprängd. Ingen västerländsk demokrati skall nu längre begränsa min frihet. I svart skall jag klä mina säkerhetsstyrkor, och de skall få blott svarta hästar att rida. En terror skall de sprida kring i allt Ryssland, de skall vid behov bränna gårdar och städer, och så skall allt Ryssland högst effektivt hållas i schack och i fruktan för mig. Usla nedriga människor! Så länge jag har fått leva har ni endast plågat mig och gjort mig illa, men nu skall det bli tvärtom! Nu skall mitt eget folk aldrig upphöra med att förblöda emedan det föredrog mig, den rättmätige hämnaren, framför all låg mänsklig ordning i världen.

Tredje tavlan. Ivans praktfulla hov i Kreml.

bojar 1 Har tsaren kommit hem ännu ifrån sitt framgångsrika fälttåg?

bojar 2 Jag vet inte om det fälttåget har varit framgångsrikt. Mest har det väl blott inneburit väldiga strapatser och bekymmer.

bojar 3 Är det sant att tsaren bränt ner hela Novgorod?

bojar 4 Jag vet allt om den saken. Han belägrade den fromma staden på så sätt att han lät uppföra en mur av trä omkring den för att ingen mänska skulle fly. Varenda människa som föredrog att ge sig framför att förgås av svält lät Ivan den förskräcklige tillfångata och så tortera levande till döds. Så mördades, torterades ihjäl och slaktades i all oändlighet ett antal tusen människor varje dag, och sonen Ivan följde med och deltog som observatör. Tillsammans borde sextio tusen människor ha dödats grymt och långsamt. Sedan tröttnade han på utdragenheten, orgien blev för långsam och för tråkig, så han satte eld på hela staden.

bojar 5 Var det därför som Pskov kapitulerade omedelbart och villkorslöst?

bojar 6 Det vet jag, att de stackars borgarna i Pskov emottog tsaren ödmjukt bedjande på sina knän och övertygade den store Ivan om att hans barmhärtighet var änglalik, gudomlig, from och värdig blott ett helgon.

bojar 7 I Livonien i Wenden, däremot, så föredrog ett hundratal av borgarna att hellre spränga sig ihjäl i borgen och förgås i explosionen än att uthärda ett anfall och Ivan den hotfulles belägring.

bojar 8 Det är bättre då att dö än att få Ivan den förskräcklige till fiende. Men varför ville han nödvändigt utrota och krossa hela Novgorod?

bojar 4 Blott för att Novgorod var äldre och mer anrikt än Moskva. Tsar Ivan har förgjort tatarerna men samtidigt själv blivit som en annan Djingis Khan.

bojar 2 Jag hör nu tsaren komma. (*tunga steg, en hasande mantel och en tung järnstavs hårda markeringar i golvet hörs närma sig.*)

bojar 3 Han för sig med större tyngd och digerhet ju äldre, torrare och tunnare han blir.

bojar 4 Hans skallighet lär komma av en ungdomssynd.

bojar 3 Så många hustrur, älskarinnor och slavinnor som han haft, och så otaliga gatnymfer och fruar till andra som han våldtagit, så borde han nog mest av alla vara rättvist drabbad av den franska sjukan.

bojar 7 Det finns de veneriska sjukdomar som slår sig på hjärnan.

bojar 1 Tyst! Han träder in! (*Ivan träder in i tung pälsmantel, pälsmössa och med en lång tung järnstav.*)

Ivan Jag hör er, vämjeliga skvallermakare! När katten går på promenad så dansar alla råttorna på bordet ringdans! Men nu är jag hemma! Vad har hänt här medan jag har varit borta?

bojar 1 (framträder ödmjukt) Härligaste härskare! Här är ett sändebud ifrån er gamle vän prins Kurbskij.

Ivan (sätter sig till rätta på sin tron) Och var är han? Varför är han inte här?

bojar 1 Kuriren är här, store härskare!

Ivan Jag menar Kurbskij, din idiot! Varför är Kurbskij inte här?

bojar 2 O härligaste härskare, prins Kurbskij är för närvarande utomlands.

Ivan Och varför är han där och inte här när jag behöver honom?

bojar 3 Det kan kanske vår budbärare från honom närmare besvara.

Ivan Det är bäst för honom att han gör det! Släpp då in kuriren!

(*Budbäraren släpps in.*)

Har du medfört bud till oss från vännen Kurbskij?

budbäraren Ja, ers majestät, det har jag.

Ivan Låt oss höra.

budbäraren Hans höghärligaste nåd prins Kurbskij låter hälsa att han icke kommer mer till Ryssland.

Ivan (reser sig upp) Vad är detta?

budbäraren Detta bad han säga som inledning innan jag nu läser upp hans brev.
(öppnar brevet.)

bojar 4 (till en annan) Jag känner hur en åskstorm nalkas.

bojar 5 (tillbaka) Luften är alldeles överladdad redan.

budbäraren (läser) "Härligaste härskare! Jag hälsar er, min glade barndomsvän! Tyvärr har jag nu blivit upptagen av gladare förnöjsamheter här i främmande nationer, varför du tyvärr nu slipper mördra även mig. Jag önskar nämligen behålla livet, och du har nu blivit sådan att vem helst som kommer nära dig blir angripen av din förbannelse och strax torterad tills han dör. Jag önskar därför tillbringa min framtid i självständighet. Du får i stället ägna dig åt att tortera och ta livet av de få bojarer som finns kvar.

En som ej önskar mer ha någon del i din hopplösa sinnessjukdom,
din förutvarande vän,
prins Kurbskij."

Det var brevets innehåll.

Ivan Och sådant kan du med att läsa inför mig?

budbäraren Jag har allenast gjort min plikt, o härligaste härskare.

Ivan (rasande) Vad är din plikt förutom att allenast vara mig lojal? Erbarmlige förtappade gemene usling!

budbäraren Det är icke jag som skrivit brevet, härligaste härskare!

Ivan Men du har läst upp det för mig!

budbäraren Blott på er begäran!

Ivan (rasande) Likväl har du läst upp det för mig! Hur understår du dig, din oförsvarlige förkättrade ohängde slyngel! Vet du inte vem jag är? Vet du ej varför jag går här omkring med denna fruktansvärda stav av järn? För att jag utan svårighet skall kunna krossa illojala kryp och parasiter som du själv och alla dessa nedriga bojarer! Vet du ej att jag har all makt här i landet och att alla människor är som loppor inför mig! Vet du ej om att jag är Gud, att det är mina tankar som styr hela universum och som upprätthåller hela världen! Vet du ej att det är mina tankar, mina hjärtliga förbannelser och allt mitt hat som slagit hela detta usla Ryssland, världens största rike, med Guds vrede, hungersnöd och pest! Så länge jag är tsar skall ingen nedrig människa här i mitt land få glädja sig och äta sig belåten! Det är jag som härskar här i världen och ej någon annan! För då äntligen bort denne dålige kurir! Häng honom upp och ner och skär i strimlor köttet från hans ben! Han har misshagat tsar Ivan den store! (nägra opritjniker, klädda helt i svart och dessutom maskerade, för bort den skräckslagne budbäraren.)

Nå, vem mera vågar här bland eder att misshaga mig!

bojar 1 O allernådigaste härskare, vi önskar alla blott behaga er! Vad vore Ryssland utan er!

Ivan När jag är borta följer kaos.

bojar 1 Ni är solen på vår himmel, ni är ordningen och redan i vårt land, förutan er så skulle vi nog vara kvar i medeltiden grymt förtryckta av de fruktansvärdaste mongoler och tatarer, och när ni är borta har vi lyckligtvis er son Ivan den femte....

Ivan Jaså, gamle knös, du vågar redan spekulera i min död! Vet du ej om att jag föraktar, hatar, genomskådar och förbannar värdelösa hycklare som du! Jag kan då glädja hela Ryssland med åtminstone att min son Ivan blir precis min like! Vad ni ej har sluppit under mig skall ni ej heller slippa under honom! Envåldsmakten går i arv i all dess fruktansvärda kompromisslöshet! Ni ryssar skall i evighet få frukta tsaren och hans hemliga polis! Jag har befästat Guds intolerans och enda sanna manifestation här i vår värld med att introducera envåldshärskardömet här i Ryssland! Och dess endaste alternativ blir blodigt kaos, fullständig oreda, uppror, laglöshetens blodbad och massakrer överallt! Ni har er suveräne fullständigt oblidkelige tsar, o ryssar, eller ni har oupphörligt blodbad överallt i hela landet! Ni har någonting i framtiden att ständigt kunna blicka fram emot! Ej någonsin skall blodet och förtrycket svika er! Gud själv i all

sin orgiastiska förstörelse har valt ut Ryssland till sin egen blodiga absurda tummelplats för sina mest perversa ambitioner! Ha-ha-ha!

(skrattar rått och våldsamt och länge.)

Nå, hur har det gått med den där svenske kronprinsen, tronföljaren till konung Erik, som hans bröder tillät sig att spärra in?

bojar 2 Vi har i allt följt era instruktioner.

Ivan Nå! Framlägg rapport!

bojar 2 Han är en typisk svensk, naiv och blond och oskuldsfull såsom ett barn. Han har ej några hemligheter längre. Han har helt gjort bort sig och berättat allt han vet om all svensk politik. Tyvärr tror vi att han har ringa värde såsom gisslan då han knappast någonsin kan bli det landets konung.

Ivan För dock in den dräglände skälmen till mig. Ty jag har sedan gammalt en föga avslutad affär med kung Erik, den ärkebanditen som stal ifrån mig den guldgruvan vid kusten, det bortskämda Estland. För in svenske prinsen!

(Två opritjniker för in prinsen mellan sig. Han är fullständigt berusad.)

Nå, kronprins av Sverige, hur smakar vår ryska generositet?

Gustav (omtöcknad) Jag är törstig.

Ivan Så klart du är törstig! Vi ger dig ju inget att dricka förutom ren vodka! Ge kronprinsen något att dricka!

(En opritjnik bär fram ett glas ren vodka åt Gustav. Denne dricker begärligt.)

Hur länge har ni hållit honom på denna diet nu?

opritjnik 1 I nästan tre månader.

opritjnik 2 Han börjar visa symptom på en vacklande hälsa och lungsot.

Ivan Låt den parasiten förgås i sin svaghet. Hans far lät sig störtas av samvetskval, och denne prins är nu redan en alkoholist och har inte ens kämpat emot vår generositet. När han sedan är döende kan ni slå in honom i någon låda och skicka den till konung Johan i Sverige, så kan den praktlystne och fjantige kungen omedelbart smussa ner sin brorsons likkista ner i en namnlös grav utan att ens nödgas lyfta på locket. Vi har ingen användning för en svensk tronpretendent som förlorar sin gröna politiska oskuld så fort han blir bjuden på vodka. Vi har nått vårt syfte och gjort honom till en sann alkoholist. Titta bara så ynglingen stinker och blinkar förståndshandikappad och sinnesslött mot oss berusad konstant sedan tre ljuva simmiga månader! Han var dock den genialiske Eriks begåvade förstfödde son en gång och vår allvarligaste konkurrents främsta stolthet och kronprins! Din fader är död, lille Gustav! Han sitter i tornet och ruttnar igenmurad hopplöst begravnen i levande skick av de två ädla farbröder som lät dig så villigt falla i våra rovgiriga händer! Vi älskar att göra naiva och godtrogna svenska arvprinsar till skändade alkoholister och vrak! Ge den pilten mer vodka! Han törstar!

Gustav (omtöcknad) Jag är faktiskt törstig.

Ivan Vi är nu de enda som bryr sig om dig, kronprins Gustav! Din far är mentalsjuk och störtad och blir väl så småningom mördad, och dina farbröder ber oss att förfara med dig på ett liknande sätt. Det finns ingenting kvar av dig utom peststinkande spritångor! Håller du ej till och med redan på att förlora ditt tandgarnityr! Titta på dessa gula och ruttnande stumpar!

– Låt honom försvinna. För ut det halvt uppfrätta vraket! Man kan ej ens längre *tortera* ett as som i levande skick redan hänger i själsliga trasor. För bort detta levande lik och begrav det!

opritjnik 1 I levande skick?

Ivan Hur ni vill! *(opritjnikerna för ut Gustav.)*

Tacka vet jag min son. Han är åtminstone lika galen och ond som jag själv. Kalla hit den förtappade Ivan! Jag önskar få träffa min son!

bojar 1 Kalla Ivan!

bojar 2 För hit storfurst Ivan!

bojar 3 Vår tsar önskar träffa sin son!
bojar 4 Ropa in storfurst Ivan!
bojar 5 Vad väntar ni på, alla vakter och tjänare!
bojar 6 Tsaren vill träffa sin son!
bojar 7 Kalla genast på storfursten Ivan!
bojar 8 Här är han! Han kommer!
Ivan Nå, Ivan, hur går det med arbetet?
Prins Ivan Far, det är mödosamt.
Ivan Varför?
Prins Ivan Jag tål ej se blod.
Ivan Vad är du för en krake!
Prins Ivan Jag är blott din son.
Ivan Du har tålt dina plikter förut!
Prins Ivan Far, jag tycker att dina metoder nu börjar bli tråkiga.
Ivan Tror du att du såsom tsar skall få enbart ha roligt?
Prins Ivan Jag ser ingen mening med detta oändliga slaktande.
Ivan Människorna måste lära sig att veta hut och att frukta oss!
Prins Ivan Du endast frammanar eviga onda politiska cirklar av blodsfejd.
Ivan Det är ju min avsikt!
Prins Ivan Men varför? Vad är då ditt fåfänga ändamål?
Ivan Att få bestå inför framtidens evighet såsom den allra mest färgstarka härskaren någonsin av detta eviga Ryssland, vår framtid och världens redan största och mäktigaste och allena bestående universella imperium.
Prins Ivan Du orsakar endast revolter och kaos.
Ivan Det kaoset och den revolten tycks börja med dig.
Prins Ivan Jag försöker allenast att få dig att bli mer förnuftig. Vad var det för mening med att hugga huvudet av arkitekten från Florens?
Ivan Han hade byggt färdigt Basiliuskyrkan.
Prins Ivan Och därför gav du honom döden?
Ivan Naturligtvis! Han fick ju ej gå och bygga en vackrare kyrka än min!
Prins Ivan Du är galen, far.
Ivan Nej, son, så talar man ej till sin fader. Ditt trots är ett tydligt symptom på ett otyglat okynne, ungdomlig okunskap och en långt framskriden sinnessjukdom. Den som tror sig se vansinne i andra människor är endast vansinnig själv.
Prins Ivan Jag är bara så innerligt trött på de eviga dystra tortyrscenerier som du ständigt tvingar mig till att bevista och leda.
Ivan Min son, om du icke blir ond såsom jag kan du ej heller härska som jag. Endast ondskan är alls kompetent att regera. All godhet i världen kan icke försvara sig mot blott en enda ond faktor i världen; som jag, när jag blott sju år gammal ej kunde försvara min mor när hon mördades. Endast långt senare kunde jag hämnas. Om du ej blir ond ifrån början som jag såsom tsar så skall du och din släkt blott bli störtad.
Prins Ivan Ju förr desto bättre.
Ivan Vad säger du, son?!!
Prins Ivan Själv blir jag gärna av med min hela familj, ty dess medlemmar är alla lika fördärvade, ruttna, omänskliga, galna och sjuka som du.
Ivan Du vet ej vad du säger, min son!
Prins Ivan Jag är fullständigt nykter och fullständigt frisk, och jag menar vart ord som jag säger. I vår familj kan det ej framföras annat än degenererade monster.
Ivan Vet hut, infernaliske pojke! (*höjer sin stav med båda händerna och drämmer till med hela sin kraft i huvudet på sin son.*)
 Min son! Vad har du nu fått mig till att göra! (*släpper staven, skyndar till sin son. Bojarerna och alla vakter och tjänare flyr. Ljuset koncentreras på fadern och sonen. Den gamle omfamnar desperat den ymnigt blödande sonen.*)

Min son! Mitt liv! Mitt blod och kött! Vad har jag gått och gjort mot mig själv!
Vad har jag gått och gjort mot min egen välsignade son!

Prins Ivan (knappt hörbart) Du har dödat mig, far.

Ivan Nej! Det får du ej säga! Se! Låt mig få torka ditt blod! Det var endast en liten betydelselös olyckshändelse! Det var blott en bagatell! Stackars pojke! Se! Blicka mot mig! Visa att du fortfarande kan le mot mig med ditt allra mest ljuvliga och änglalika förtjusande leende! (*tar hans huvud mellan sina händer. Blodet forsar.*)

Son! Du får icke gå hädan och lämna mig ensam i denna mitt livs mest förfärliga stund!
(*omfamnar honom förtvivlat och vaggas med honom.*)

Prins Ivan (knappt hörbart) Det blir min enda hämnd. (*dör*)

Ivan Ack, min son! Han är död! Han är död! Han har lämnat mig! Ve mig! Vad har jag då levat för när nu min närmaste son går och dör här i mina blodfläckade armar? Så tidigt, så ung, förrän han ens blev tsar! Detta är ju alldeles absurt! Och jag själv blott slog ner honom här i mitt Kreml i mitt eget palats med min egen ohyggliga maktstav! Det är ju alldeles ohyggligt förskräckligt! Vad drev mig till detta? (*släpper sonen.*) Min faderskärlek! I mitt nit för att uppfostra framtidens tsar, min son Ivan, så skämde jag bara bort honom och fyllde hans själ med blint trots! Var han icke till slut den förmätnaste, fräckaste, giftigaste revoltören av alla? Se! Han har nu fått sina gärningars lön! Och han hade förbaske mig rätt! Hans familj och hans härskarsläkt är blott de ruttnaste ormar, de slemmigaste och mest vidrighetsdrypande gröna reptiler, de mest dekadenta och degenererade tänkbara mänskliga missfoster, omänsklighetskräk och ingenting annat!

Så vare min hela familj och mitt släkte av härskande tsarer för evigt förbannat! Ej någonsin skall efter mig en självhärskare komma till makten i Ryssland förutan att nödgas ta livet av sin egen avkomma! Aldrig skall makten i evighet leda till någonting annat än djupaste ondska, hopplös självdestruktivitet, en ond cirkel och avgrundsspiral av obotligaste sinnessjukdom och ständigt tilltagande ensamhet, till det mest ohyggliga ackompanjemang av den totala ofrånkomliga bitterhetens oändliga klagan, som en ensam ohörbar helt isolerad röst ute i världsrymdens kyla och gränslösa tomhet.

Och riket jag skapade? Aldrig skall skapandet av någon ordning till slut leda till något annat än kaos.

(*begraver huvudet i händerna. Det sista ljuset slocknar.*)

Fjärde tavlan.

Ett kapell, övertyngt med ikoner och heliga utsmyckningar.

Ivan den förskräckliges kista dominerar scenen överhöljd av en blodröd drapering.

Rökelse och ceremonier, präster och munkar.

Metropoliten Till slut är vår heliga kyrka äntligen befriad från Antikrists digra förtryck! Tsar Ivan dog exkommunicerad, och vare han evigt förbannad! Ej någonsin har vår värld sett någon grymmare härskare eller vår kyrka en ondare fiende sedan de romerska hedniska kejsarnas tider! Han ångrade ofta och uppriktigt sina ohyggliga synder men återföll alltid till deras förnyelse. Som religiös var han endast en hycklare och skådespelare som såg vår heliga kyrka allenast som ett instrument för sin makt. Han bestal oss, han plundrade ivrigt och skändade våra mest heliga kloster, han såg prästerskapet som en fånig samling idioter och halshögg oss nästan så flitigt som han ivrigt ägnade sig åt utrotningen av alla aristokrater. Nu är vi befriade från Rysslands hemskaste härskare någonsin, och må hans minne för evigt förbli förbannat. Bär ut den förbannade kistan från detta för honom för heliga rum! I en blodröd drapering må hans kista alltid förbli dystert insvept, den röda förbannelsens och gudsförnekelsens färg, som ett vittne om allt det oskyldiga blod som han utgöt blott för att framhäva sin

grymhet. Bär ut kistan ur detta heliga rum och in i den förseglade källarens eviga kolsvarta natt, på det att den ej någonsin mer må få ljus eller mänskors välsignelse. Må tsar Ivan den förskräcklige digert försvinna ner i ett svart bottenlöst hål av all mänsklighets berättigade fördömelse, oblidkeliga förbannelse och den fullständiga glömskans totala förkastelse och oförsonlighet.

alla Amen.

(Kistan bäres ut. Mässandet, rökelsen och ceremonierna fortsätter.)

Finis Malorum.